

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Eripedagoogika õppekava

Maris Aruküla

HARIDUSLIKU ERIVAJADUSEGA ÕPILASTE ÕPPE KOORDINEERIJAJA TÖÖ
TAVAKOOLIS EESTI NÄITEL: TÖÖKORRALDUS JA TÖÖÜLESANNETEGA
TOIMETULEK ISIKUTE HINNANGUTES

Magistritöö

Juhendaja: Jaan Kõrgesaar

Läbiv pealkiri: Haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordineerija roll

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Jaan Kõrgesaar (pedagoogikakandidaat)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Marika Padrik (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2014

Resümee

Antud uurimuse eesmärgiks on selgitada välja, mis rolli kõrvalt täidetakse HEV-koordineerija ülesandeid, kuidas HEV-koordineerijad oma tööülesannetega toime tulevad ning kas HEV-koordineerija ja tema kolleegid peavad oluliseks samasuguseid või erinevaid HEV-koordineerija ülesandeid.

Tulemuste analüüsimisel kasutatakse nii kvalitatiivset kui kvantitatiivset uurimismeetodit.

Uurimuse tulemusena selgus, et HEV-koordineerijaks on määratud pigem õppealajuhataja, logopeed või eripedagoog kui sotsiaalpedagoog. HEV-koordineerija täidab koolis veel teisigi rolle – õppealajuhataja, eripedagoogi, logopeedi, aineõpetaja, klassiõpetaja, õpiabi õpetaja, sotsiaalpedagoogi või pikapäevarühma õpetaja rolli. Paremini tulevad enda hinnangul toime HEV-koordineerijad, kes on lõpetanud eripedagoogika alased õpingud, koolitused või kursused. Nii HEV-koordineerijad kui nende kolleegid peavad oluliseks, et HEV-koordineerijal oleks eripedagoogiline haridus, HEV-koordineerija hoiaks end kursis uuendustega hariduslike erivajaduste osas, käiks täiendkoolitustel, teeks koostööd HEV õpilase õpetajatega ning suhtleks teiste spetsialistidega.

Abstract

Work of Special Education Coordinators in Ordinary Schools of Estonia: Organization and Coping with Assignments According to Personal Opinions

The aim of the research was to find out the positions where people work and are alongside assigned the role of a special education coordinator, how the coordinators manage their assignments and if special education coordinators and his or her colleagues consider same tasks to be important or not.

Both qualitative and quantitative methods are used to analyze the results.

The results show, that head teachers, speech therapists, special education teachers are usually assigned as special education coordinators rather than social pedagogues. Special education coordinators usually fulfill other positions alongside as well – head teacher, special education teacher, speech therapist, subject teacher, form tutor, learning assistance teacher, social pedagogue or afterschool teacher. Teachers who have had training, in special education, either through courses, trainings or classes, consider themselves to be more adjusted. Special education coordinators and their colleagues both believe that training in special education, keeping up with innovations in special education, collaboration with teachers and communication with other specialists are of an importance.

Sisukord

Sissejuhatus	5
Teoreetilised lähtekohad haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordineerija teema käsitlemisel	6
Varasemad uurimused Eestis HEV-koordineerija teemal	10
Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid.....	11
Metoodika.....	12
Valim.....	12
Mõõtvahendid.....	13
Protseduur.....	16
Andmetöötlusmeetodid	17
Tulemused	17
HEV-koordineerijate tööstaaž	17
HEV-koordineerijate teine roll koolis	17
HEV-koordineerijate eripedagoogika alased õpingud.....	18
HEV-koordineerija tööülesannetega toimetulek isikute hinnangutes.....	19
Tööga toimetulekut soodustavad faktorid	22
Tööülesannetega toimetulekut raskendavad faktorid	23
Tööülesannetega toimetulekuks kasutatavad strateegiad	23
HEV-koordineerija ülesannete, oskuste või rollide tähtsus HEV-koordineerijate ja nende kolleegide hinnangutes.....	23
Arutelu.....	25
Tänuõnad	29
Autorsuse kinnitus.....	29
Kasutatud kirjandus	29
Lisad	31
Lisa 1. Küsimustik HEV-koordineerijale.....	31
Lisa 2. Küsimustik HEV-koordineerija kolleegidele.	36
Lisa 3. HEV-koordineerijate vastused.....	40
Lisa 4. HEV-koordineerijate ja nende kolleegide keskmised hinnangud iga HEV-koordineerija rolli, oskuse või ülesande kohta.	43

Sissejuhatus

Kehtiva Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS, 2010) alusel, arvestades kaasava hariduse põhimõtteid, õpib haridusliku erivajadusega õpilane (HEV õpilane) üldjuhul elukohajärgse kooli tavaklassis. HEV õpilaste õppe paremaks korraldamiseks määrab direktor koolis isiku - haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija (HEV-koordineerija), kelle ülesandeks on HEV õpilaste õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide, andekate õpilaste juhendajate ja õpetajate vahel. HEV-koordineerija toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, tehes selleks koostööd õpetajate ja tugispetsialistidega. (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010)

Crown'i (2005) uurimuse põhjal pidasid kõik osalenud HEV-koordineerijad olulisteks HEV-koordineerija ülesanneteks kolleegide nõustamist ja toetamist, koostöö tegemist HEV õpilaste vanemate ja teiste tugivõrgustikega.

Talviku (2012) arvates saab HEV-koordineerijaks olla koolis õppealajuhataja või direktor, kuid Tšernajvski (2013) uurimusest selgus, et HEV-koordineerijaks on määratud ka eripedagoog või sotsiaalpedagoog. Ka teistest uurimustest selgub, et HEV-koordineerija täidab sageli ülesandeid oma põhitöö (õppealajuhataja, klassiõpetaja, aineõpetaja) kõrvalt (MacKenzie, 2007; Szwed, 2007, Poon-McBrayer, 2012; Crowne, 2005;).

Käesolevas töös vaadeldakse töökorralduse all HEV-koordineerija teisi rolle koolis. Uurimuse eesmärgiks on selgitada välja, mis rolli kõrvalt täidetakse HEV-koordineerija ülesandeid, kuidas HEV-koordineerijad oma tööülesannetega toime tulevad ning kas HEV-koordineerija ja tema kolleegid peavad oluliseks samasuguseid või erinevaid HEV-koordineerija ülesandeid.

Kinnitust otsitakse järgmistele hüpoteesidele:

- HEV-koordineerijaks on koolis määratud pigem õppealajuhataja kui sotsiaalpedagoog.
- HEV-koordineerijad, kes kuuluvad kooli juhtkonda, tulevad enda hinnangul oma tööülesannetega paremini toime kui juhtkonda mittekuuluvad HEV-koordineerijad.
- Nii õpetajad kui HEV-koordineerijad peavad kõige olulisemaks koostööd HEV õpilaste vanemate ja õpetajatega.

Antud töö esimene pool toetub kirjandusele, milles kirjeldan uurimuse jaoks olulisi taustandmeid ning varem läbiviidud uurimuste tulemusi. Töö teises pooles tuleb juttu magistr töö raames läbiviidud uurimuse metoodikast ja saadud tulemustest ning sellele järgneb arutelu.

Kuna HEV-koordineerijad on Eesti koolides alles kolmandat õppeaastat, siis võib töös sisalduv info kasulik olla koolijuhtidele ja Haridus- ja Teadusministeeriumile.

Teoreetilised lähtekohad haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordineerija teema käsitlemisel

Eesti hariduspoliitikas järgitakse kaasava hariduse põhimõtteid. See tähendab, et arvestatakse õpilaste haridusvajadusi ja eeldusi hariduse omandamiseks. (Üldharidussüsteemi arengukava..., 2007) Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS) alusel on igal õpilasel õigus õppida elukohajärgses koolis, ka HEV õpilasel (PGS, 2010).

PGS-e (2010) järgi defineeritakse HEV õpilast kui õpilast, kelle andekuse (üldine intellektuaalne võimekus, akadeemiline võimekus, loominguline mõtlemine, liidrivõimed, võimed kujutavas või esituskunstis, psühhomotoorne võimekus), õpiraskuste, terviseseisundi, puude, käitumis- ja tundeeluhäirete, pikemaajalise õppest eemalviibimise või kooli õppekeele ebapiisava valdamise tõttu tuleb teha muudatusi või kohandusi õppe sisus, õppeprotsessis, õppe kestuses, õppekoormuses, õppekeskkonnas (nagu õppevahendid, õpperuumid, suhtluskeel, sealhulgas viipekeel või muud alternatiivsed suhtlusvahendid, tugipersonal, spetsiaalse ettevalmistusega pedagoogid), taotletavates õpitulemustes või õpetaja poolt klassiga töötamiseks koostatud töökavas.

Kehtiva Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS, 2010) alusel, arvestades kaasava hariduse põhimõtteid, õpib HEV õpilane üldjuhul elukohajärgse kooli tavaklassis.

Kuna lapse eest vastutab lapsevanem, siis on lapsevanemal õigus otsustada, kas erivajadusega lapsele sobib paremini tavakool või erivajadusega laste kool. Seda, et vanemad otsustavad tavakooli kasuks, näitab tavakoolis õppivate erivajadustega õpilaste osakaalu suurenemine, näiteks 2002./2003. õppeaastal oli erivajadustega laste osakaal tavakoolis 10,81%, 2006./2007. õppeaastal 13,03% (Haridus- ja Teadusministeerium, 2013).

Kooli ülesandeks on kaasata õpilased õppeprotsessi ja kohandada õpikeskkond selliseks, et iga õppija (sh erivajadusega) saab õppida ja oma võimeid maksimaalselt arendada, siis tuleb kõikide laste arengu ja normaalse kasvukeskkonna kindlustamiseks luua tugivõrgustikke ja tagada kvaliteetsed nõustamisteenused (Üldharidussüsteemi arengukava..., 2007).

Kiviranna (2010) sõnul on kooli otsusel võimalik HEV õpilase arengut toetada rakendades järgmisi meetmeid: õpilase täiendav toetamine õpiabirühmades, tugispetsialistide teenuse rakendamine ja individuaalse õppekava rakendamine. Nõustamiskomisjoni soovitusel ja vanema nõusolekul rakendab kool õpilasele lihtsustatud, toimetuleku või hooldusõpet ning õpilase tervises seisundist tulenevalt koduõpet, suunamist põhiharidust omandavate õpiraskustega laste klassi, ühele õpilasele keskendatud õpet, kohustusliku õppeaine õppimisest vabastamist ning individuaalset ainekava, mis eeldab põhikooli riiklikus õppekavas ettenähtud õpitulemuste asendamist või vähendamist. Nõustamiskomisjoni otsuse alusel võib kool moodustada järgmisi klasse:

- Õpiraskustega õpilaste klass (12 õpilast)
- Liitpuudega õpilaste klass (6 õpilast)
- Väikeklass (4 õpilast)
- Lihtsustatud õppel olevate õpilaste klass (12 õpilast)
- Toimetulekuõppel olevate õpilaste klass (6 õpilast)
- Hooldusõppel olevate õpilaste klass (4 õpilast)
- Kasvatusraskustega õpilaste klass (12 õpilast)
- Tundeelu- ja käitumishäiretega õpilaste klass (8 õpilast)

Koolipidaja otsusel võib põhikoolis pakkuda lisaõpet põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi pakkuda täiendavat ettevalmistust, mille eesmärgiks on täiendava ettevalmistuse ja toe pakkumine õppe sujuvaks jätkamiseks või tööturul toimetulekuks. (Kivirand, 2010)

HEV õpilaste õppe paremaks korraldamiseks määrab direktor koolis isiku - haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija. (PGS, 2010)

HEV-koordineerija ülesandeks on HEV õpilaste õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide, andekate õpilaste juhendajate ja õpetajate vahel. HEV-koordineerija toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse (HEV) väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, tehes selleks koostööd õpetajate ja tugispetsialistidega. (PGS, 2010)

M.Tšernjavski (2013) uuris, kas PGS-e ja koolide kodulehekülgedelt leitud HEV-koordineerija tööülesanded kattuvad. Kõigil kümnel valimisse sattunud koolil oli märgitud, et

HEV-koordineerija ülesandeks on HEV õpilase õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide, HEV õpilaste, juhendajate ja õpetajate vahel. HEV-koordineerija ülesannetena olid kümnest koolist üheksa nimetanud, et HEV-koordineerija toetab ja juhendab õpetajat HEV väljaselgitamisel, kaheksa – HEV-koordineerija teeb ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega ning koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks koostöös õpetajate ja teiste spetsialistidega, viis kooli – teha ettepanekuid täiendavate uuringute läbiviimiseks, ühel koolil lisandus rakendatud meetmete tulemuslikkuse hindamine. (Tšernjavski, 2013)

Hiinas Poon-McBrayer'i (2012) poolt läbiviidud uurimuses, milles osales 10 HEV-koordineerijat, nimetasid kõik HEV-koordineerijad oma ülesannetena nõupidamiste korraldamist, erivajaduste hindamist ning ühenduslülilik olemist kolleegide, vanemate ja laste vahel. Neli HEV-koordineerijat nimetasid oma ülesanneteks veel ka tugiplaani loomist ja arengu jälgimist, otsest tööd erivajadustega õpilastega ning tugirühma ülesannete planeerimist. Kolm HEV-koordineerijat leidsid, et nende ülesandeks on professionaalse abi koordineerimine. Kaks uuringus osalenud HEV-koordineerijat nimetasid oma ülesandena tugimeeskonna töö korraldamise. (Poon-McBrayer, 2012)

Crowne'i (2005) uurimuse põhjal peavad briti HEV-koordineerijad ise oma tööülesannetest väga oluliseks kolleegide, laste, lapsevanemate ja abiõpetajate nõustamist ning toetamist.

Agaliotis ja Kalyva (2011) on uurinud Kreeka õpetajate ja eripedagoogide arusaama HEV – koordineerija rollist. Mitmemõõtmelist dispersioonanalüüsi (MANOVA) kasutades tegid nad kindlaks viiel faktoril erinevuse õpetajate ja eripedagoogide arusaamast, mida HEV-koordineerija ülesannete, rolli või oskuste puhul tähtsaks peetakse. Analüüsi tulemusena tuli välja, et õpetajad peavad HEV õpilase õppe korraldamist ($F_{(1,464)}=37,97$, $p=0,000$) ning panustamist personali täiendkoolitusteks ning rahastuse otsimist ($F_{(1,464)}=15,89$, $p=0,000$) palju olulisemaks kui eripedagoogid. Eripedagoogid pidasid tähtsaks HEV-koordineerija teaduslikku ja professionaalset identiteeti ($F_{(1,464)}=6,31$, $p=0,012$). Erinevus eripedagoogide ja õpetajate arvamuse vahel puudus järgmiste faktorite puhul: koostöö HEV õpilase vanemate ja õpetajatega ($F_{(1,464)}=0,05$, $p=0,826$) ning initsiatiiv programmi rikastamiseks, teadmiste levitamise ja õpetajate hindamine ($F_{(1,464)}=1,74$, $p=0,188$). HEV-koordineerija ülesanded, rollid või oskused, mis on õpetajate ja eripedagoogide arvates olulised, on esitatud tabelis 1 koos keskmiste ja standardhälvetega.

Tabel 1. Olulised HEV-koordineerija ülesanded, rollid või oskused õpetajate ja eripedagoogide arvates koos keskmiste ja standardhälvetega (Agaliotis, Kalyva 2011).

	Eripedagoogid M (SD)	Õpetajad M (SD)	F_(1,464)
HEV õpilaste õppe korraldamine	26,44 (5,13)	29,11 (4,15)	37,97(p<0,05)
Teaduslik ja professionaalne identiteet	29,04 (2,97)	28,32 (3,25)	6,31 (p<0,05)
Koostöö HEV õpilase vanemate ja õpetajatega	18,06 (2,15)	18,01 (1,96)	0,05
Initsiatiiv programmi rikastamiseks, teadmiste levitamine ja õpetajate hindamine	19,72 (2,83)	19,34 (3,34)	1,74
Panustamine personali täiendkoolitusteks ning rahastuse otsimine	12,97 (2,28)	13,61 (2,09)	15,89(p<0,05)

Crowne'i (2005) uurimuses ning PGS-es (2010) on välja toodud, et HEV-koordineerija ülesandeks on nõustada ja juhendada õpetajat. Selleks, et HEV-koordineerija saaks toetada ja juhendada õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel ning teha õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, peavad HEV-koordineerijal olema suurepärased teadmised erinevate erivajaduste liikide spetsiifikast ning õpetamismetoodikast. See tähendab, et HEV-koordineerijal peab olema eripedagoogiline haridus või on HEV-koordineerija käinud enda täiendamas eripedagoogika alastel kursustel. Seda kinnitavad Agaliotis ja Kalyva (2011), kes Kreekas läbiviidud uurimuse põhjal leidsid, et HEV-koordineerija peaks olema kompetentne erivajaduste osas kokku puutudes HEV õpilaste ja nende vanematega. Suurbritannias läbiviidud uurimusest selgub, et usaldusväärseks peetakse HEV-koordineerijaid, kes on diplomeeritud eripedagoogid (MacKenzie, 2007).

Paljud HEV-koordineerijad täidavad ülesandeid oma põhitöö kõrvalt (MacKenzie, 2007; Szwed, 2007; Poon-McBrayer, 2012; Crowne, 2005). Szwed'i (2007) uurimusest selgus, et HEV-koordineerijad olid koolis lisaks veel ka klassiõpetajad - 46%, 33% olid aineõpetajad ning 20% õppealajuhatajad.

M.Tšernjavski (2013) leidis kahe Eesti kooli näitel, et HEV-koordineerijaks on määratud sotsiaalpedagoog, kelle ametisse määramisel lähtuti headest koostöösuhetest nõustamiskomisjoniga.

PGS-e (2010) järgi HEV-koordineerija ise ei ole tugispetsialist, mis tähendab, et HEV-koordineerija ei pea tegelema HEV õpilaste õpetamisega, vaid tegeleb koostöö koordineerimisega (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010). Seega sobib M. Talviku hinnangul HEV-koordineerijaks direktor või õppealajuhataja, kuna HEV-koordineerija peab

korraldama töökoosolekuid, jagama tööülesandeid õpetajatele ja tugispetsialistidele ning nende ülesannete täitmist kontrollima. Erandkorras võib HEV-koordineerija olla ka mõni teine kooli töötaja, kuid sel juhul peaks kõikide õpetajate ja tugispetsialistide töölepingud sisaldama kohustust täita HEV-koordineerija ülesandeid ning direktor ja õppealajuhataja peavad toetama kooli töötajaid. (Talvik, 2012)

Szwed'i (2007) uurimusest, milles osales 48 HEV-koordineerijat selgus, et 81% HEV-koordineerijatest kuulus juhtkonda ning 16% ei kuulunud juhtkonda. Juhtkonda kuulumine on oluline, sest sel juhul on HEV-koordineerijal suurem sõnaõigus. Juhtkonda kuulumine on soovitusena välja toodud ka Suurbritannia HEV-koordineerija tööjuhendis. Kuna ametijuhendis on välja toodud, et HEV-koordineerija peab omama terviklikku pilti koolist, siis sobivad HEV-koordineerijateks hästi õppealajuhatajad. (Szwed, 2007)

Szwed'i (2007) uurimusest selgub veel, et juhtkonda kuuluvad HEV-koordineerijad tulevad enda hinnangul oma tööülesannetega hästi toime. Juhtkonda mitte kuuluvad HEV-koordineerijad aga tunnevad end ebaefektiivsena, sest neil napib aega ning kooli ja juhtkonna toetus on vähene. Raskustena, mille tõttu on keeruline tööülesandeid täita, toodi välja ajapuudus, juhtkonda mittekuulumine, bürokraatia ning HEV-koordineerija pidevalt muutuv roll. Tööülesannetega toimetulekut soodustavateks faktoriteks nimetati: tööülesannetega tegelemiseks piisavat aega, toetavat juhtkonda, toetavat õppealajuhatajat, juhtkonda kuulumist ning koostöö alte vanemaid. Tööülesannetega toimetulekuks suheldakse kolleegidega, tehakse koostööd abiõpetajatega, jagatakse koormust ning täiendatakse enda teadmisi. (Szwed, 2007)

HEV-koordineerijate töökogemus haridusvaldkonnas on samuti erinev. Cole (2005) leidis, et 59st HEV-koordineerijast oli 6% koolis töötanud vähem kui 5 aastat, 6-10 aastat oli koolis töötanud 24% osalenud HEV-koordineerijat, 11-15 aastat 16%, 16-20 aastat 8%, 21-25 aastat 18% ning üle 25 aasta 29% osalenutest. (Cole, 2005)

Varasemad uurimused Eestis HEV-koordineerija teemal

Eestis on 2013. aastal HEV-koordineerija teemal teinud oma bakalaureusetöö M. Tšernjavski. Oma töös keskendus M. Tšernjavski HEV-koordineerija isikule ja tema ülesannetele. Uurimustöö eesmärgiks oli selgitada välja, kes määrati HEV-koordineerijaks, kas esialgne määramine kestab ja kuidas edeneb HEValane rollijaotus. Töö hüpoteesiks oli, et HEV-koordineerijaks määrati sagedamini õppealajuhataja kui eripedagoog (logopeed), v.a. neis koolides, kus HEV-koordineerija toimis sisuliselt enne 01.09.2011. (Tšernjavski, 2013)

M. Tšernjavski uuris nii dokumente kui isikuid, alustades PGS-es nimetatud HEV – koordineerijate tööülesannete võrdlemisest kümne kooli koduleheküljelt leitud HEV - koordineerija ametijuhenditega. (Tšernjavski, 2013). Tšernjavski intervjuueeris ühest koolist direktorit, õppealajuhatajat, sotsiaalpedagoogi ja kahte eripedagoogi ning teisest koolist direktorit, õppealajuhatajat, sotsiaalpedagoogi ja eripedagoogi. Meetmete rakendamisostuseid uuris Tšernjavski fookusgrupi-intervjuuga M. Tšernjavski uurimust selgus, et enamus seadusjärgseid ülesandeid on ametijuhendites loetletud, kuid mitte üheski ametijuhendis pole nimetatud kõiki PGS-es nimetatud HEV-koordineerija ülesandeid. Läbi viidud intervjuudest selgus, et mõlemas koolis valiti HEV-koordineerijaks sotsiaalpedagoog, esialgne määramine kestab ning tööjaotus toimib edukalt. Algselt oli ühes koolis määratud HEV-koordineerijaks õppealajuhataja, kes asendati sotsiaalpedagoogiga. Ühes valimisse sattunud koolidest oli HEV-koordineerija sisuliselt olemas enne 01.09.2011. (Tšernjavski, 2013)

Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Kirjanduse põhjal võib öelda, et sarnased on HEV-koordineerijate tööülesanded, kuid pole selge, kas HEV-koordineerija ülesandeid peavad HEV-koordineerijad ja nende kolleegid ühtmoodi tähtsaks. Erineb HEV-koordineerijate erialane ettevalmistus, tööstaaž, toimetulek tööülesannetega ning rollid, mida HEV-koordineerija koolis veel täidab.

Szwed'i (2007) uurimuse põhjal tuleb välja, et HEV-koordineerijaks on määratud õppealajuhatajaid, klassiõpetajaid või aineõpetajaid. Tšernjavski leidis (2013) kahest koolist HEV-koordineerijana sotsiaalpedagoogi. Kuna Szwed'i (2007) uurimuse põhjal on HEV-koordineerija teine roll koolis erinev ning Tšernjavski (2013) põhjal ei saa teha üldistusi Eesti kohta väikese valimi tõttu, siis võtan oma töös uuesti vaatluse alla HEV-koordineerija teise rolli koolis ning püstitan hüpoteesi: HEV-koordineerijaks on koolis määratud pigem õppealajuhataja kui sotsiaalpedagoog.

Tšernjavski (2013), Poon-McBrayer'i (2012) ning Crowne'i (2005) uurimustest selgus, et HEV-koordineerija ülesannete võtmesõnaks on koostöö, siis eeldan, et oluliseks peetakse koostööd HEV õpilase vanemate ja õpetajatega ning püstitan hüpoteesi: nii õpetajad kui HEV-koordineerijad peavad kõige olulisemaks koostööd HEV õpilaste vanemate ja õpetajatega.

Et ülesannetega hästi toime tulla peaks Talviku (2012) sõnul Eestis HEV-koordineerijaks olema määratud direktor või õppealajuhataja ehk siis juhtkonna liige. Kinnitust annab Szwed'i (2007) uurimus, mille põhjal tulevad juhtkonda kuuluvad HEV-

koordineerijad ülesannetega paremini toime kui juhtkonda mittekuuluvad HEV-koordineerijad. Sellest tulenevalt püstitan hüpoteesi: HEV-koordineerijad, kes kuuluvad kooli juhtkonda, tulevad enda hinnangul oma tööülesannetega paremini toime kui juhtkonda mittekuuluvad HEV-koordineerijad. Et saada adekvaatsemat vastust HEV-koordineerija tööülesannetega toimetulekust, siis küsitlen ka HEV-koordineerijate kolleege ning palun neil hinnata HEV-koordineerijate tööülesannetega toimetulekut. Lisaks uurin ka HEV-koordineerijate ja nende kolleegide arusaama HEV-koordineerijate oskustest, rollidest või ülesannetest.

Püüan leida HEV-koordineerijaid küsitledes vastused küsimustele: mis raskendab ja mis aitab HEV-koordineerijal tööülesannetega toime tulla ning mida HEV-koordineerijad teevad, et oma tööülesannete täitmist hõlbustada.

Seega on antud uurimuse eesmärgiks selgitada välja, mis rolli kõrvalt täidetakse HEV-koordineerija ülesandeid, kuidas HEV-koordineerijad oma tööülesannetega toime tulevad ning kas HEV-koordineerija ja tema kolleegid peavad oluliseks samasuguseid või erinevaid HEV-koordineerija ülesandeid.

Metoodika

Järgnevalt kirjeldatakse käesoleva uurimuse valimit, mõõtevahendeid, protseduuri ja andmetöötlusmeetodeid.

Valim

Põhiuuringu läbiviimisel kasutati mittetõenäosuslikku ettekavatsetud-mugavuslumepallvalimit. See tähendab, et uurija kasutas olemasolevaid Põlvamaa koolide HEV-koordineerijate e-maili aadresse ja Tartumaa tavakoolide kodulehekülgedelt saadud HEV-koordineerijate e-maili aadresse ning saatis 30. aprillil 2014. aastal 25-le HEV-koordineerijale kirja, milles palus nii Põlvamaa kui ka Tartumaa HEV-koordineerijatel küsitlusele vastata ning edastada küsimustik ka oma kolleegidele. Kolleege küsitleti, et kontrollida HEV-koordineerijate tööülesannetega toimetulekule antud hinnangu adekvaatsust ning selgitada välja, kas HEV-koordineerijad ja nende kolleegid mõistavad üheselt HEV-koordineerija rolli. Vastuseid saadi 30-lt isikult, kellest 16 olid HEV-koordineerijad ning 14 olid HEV-koordineerijate kolleegid.

Enne põhiuuringu läbiviimist viis uurija läbi 21.aprillist – 23.aprillini 2014.aastal esmase uuringu, milles püüti välja selgitada Agaliotis’e ja Kalyva (2011) poolt kasutatud ankeedi sobivust Eesti HEV-koordineerijate ülesannete, rollide või oskuste tähtsuse määramise puhul, läbiviimisel kasutati mugavusvalimit – uurija kolleege ning uurijale tuttavaid HEV-koordineerijaid. Esmases uurimuses osales 6 inimest, kellest 3 olid HEV-koordineerijad, 2 klassiõpetajat ja 1 eripedagoog.

Mõõtvahendid

Käesoleva uurimuse läbiviimisel on kasutatud anonüümset internetipõhist ankeeti, mille koostamisel on aluseks võetud uurija poolt tõlgitud Szwed’i (2007) ning Agaliotis’e ja Kalyva (2011) uurimustes kasutatud ankeedid.

Szwed’i (2007) uurimusest võeti vaatluse alla järgmised HEV-koordineerijaga seotud valdkonnad: HEV-koordineerija rollid koolis, tööülesannetega toimetulekut raskendavad ja hõlbustavad faktorid ning strateegiad, mida kasutatakse tööülesannetega toimetulekuks.

Agaliotis’e ja Kalyva (2011) küsimustikus olid küsimused soo, vanuse, tööstaaži, rolli, tööaja ühe HEV õpilase kohta ja HEV õpilaste arvu ühe HEV-koordineerija kohta. Lisaks kasutasid Agaliotis’e ja Kalyva (2011) oma uurimuses Crowter’i jt (2001) väitelausetel põhinevat küsimustikku, mille aluseks on HEV-koordineerija vastutada olevad valdkonnad, mis pärinevad HEV õpilaste identifitseerimise ja hindamise juhendist (Code of Practice on the Identification and Assessment of Pupils with Special Educational Needs, 1994). HEV-koordineerija vastutada olevateks valdkondadeks olid: 1) igapäevane töö HEV õpilastega koolis, 2) koostöö õpetajatega ja õpetajate nõustamine, 3) eriõppe koordineerimine, 4) HEV õpilaste kohta käivate dokumentide säilitamine ning järelvalve, 5) koostöö HEV õpilaste vanematega, 6) personali koolitamisel kaasaaitamine, 7) koostöö koolivälise tugivõrgustikuga. Väitlused, mille tähtsust tuli hinnata Likerti 4-punkti skaalal, jagati viide gruppi: 1) faktor 1- HEV õpilaste õppe korraldamine, 2) faktor 2 - teaduslik ja professionaalne identiteet, 3) faktor 3 - koostöö HEV õpilase vanemate ja õpetajatega, 4) faktor 4 - initsiatiiv programmi rikastamiseks, teadmiste levitamine ja õpetajate hindamine, 5) faktor 5 - panustamine personali täiendkoolitusteks ning rahastuse otsimine. Iga faktori alla kuuluvad küsimused on välja toodud tabelis 2.

Tabel 2. Agaliotis'e ja Kalyva (2011) ankeedi küsimused.

Jaotumine faktoriteks	HEV–koordineerija ülesanne, roll või oskus
Faktor 1- HEV õpilaste õppe korraldamine	<p>Uuendab HEV õpilaste kohta käivat dokumentatsiooni</p> <p>Jälgib HEV õpilaste arengut</p> <p>Otsustab HEV õpilaste haridusliku paigutuse üle (klassidesse, rühmadesse jaotamine)</p> <p><i>Valmistab ette tegevusi, mida õpetajad vajavad HEV õpilaste õpetamiseks</i></p> <p>Õpetab HEV õpilasi</p> <p>Informeerib HEV õpilase vanemaid ja õpetajaid HEV õpilase arengust</p> <p>Märkab hariduslikku erivajadust ja saab aru, mis erivajaduseliigiga on tegemist</p> <p><i>Toetab HEV õpilast ka väljaspool kooli (näiteks kodus)</i></p> <p>Oskab koostada ja juhendada õpetajat individuaalse õppekava koostamisel</p>
Faktor 2 - teaduslik ja professionaalne identiteet	<p><i>Omab pedagoogilist haridust</i></p> <p>Omab eripedagoogilist haridust</p> <p>Hoiab end kursis uuendustega HEV valdkonnas</p> <p>Käib täiendkoolitustel</p> <p><i>Osaleb teaduskonverentsidel</i></p> <p><i>Teeb uurimustööd koos teiste spetsialistidega, et parandada HEV õpilaste õpetamist</i></p> <p>Suhtleb teiste (ka kooliväliste) spetsialistidega</p>
Faktor 3 - koostöö HEV õpilase vanemate ja õpetajatega	<p>Arutab õpetajatega iga HEV õpilast eraldi, et teha õigeid otsuseid</p> <p><i>Koordineerib erinevate arvamustega inimesi</i></p> <p>Teeb koostööd HEV õpilase vanematega ja nõustab neid</p> <p>Teeb koostööd õpetajatega ja nõustab neid</p> <p><i>Teeb vahel ületunnitööd</i></p> <p>Hindab meetodite efektiivsust, mida õpetajad kasutavad HEV õpilaste õpetamisel</p>
Faktor 4 - initsiatiiv programmi rikastamiseks, teadmiste levitamine ja õpetajate hindamine	<p>Organiseerib koolitusi õpetajatele ja HEV õpilaste vanematele</p> <p><i>Leiab pilootõppe ja sotsialiseerumisprogramme, mida saab koolikeskkonnas rakendada</i></p> <p>Korraldab üritusi, millesse kaasatakse HEV õpilasi</p> <p>On avatud uutele ideedele ja õppeprogrammidele</p>
Faktor 5 - panustamine personali täiendkoolitusteks ning rahastuse otsimine	<p>Tutvustab innovaatilisi meetodeid andes näidistunde</p> <p><i>Otsib rahastust riigilt või muudelt organisatsioonidelt</i></p> <p>Korraldab ja organiseerib tugimeeskonnatööd</p> <p>Vastutab koolile vajalike HEV õpilaste õpetamiseks mõeldud vahendite muretsemise eest</p>

Faktoriteks jaotatud 30 küsimusest koosneva küsimustiku adekvaatsust kontrolliti Agaliotis'e ja Kalyva (2011) poolt Kaiser-Meyer-Olkin-Testi abil, mis andis tulemuseks 0,93

(väga rahuldav tulemus) ning Bartlett'i testiga $X^2=5291,51$, $p=0.000$. Kuna kõik leitud kommunaliteedid olid üle 0,3, siis seega iga küsimus mõõdab seda, mida taheti mõõta. Reliaabluse kontrollimiseks arvutati Cronbach'i alfa: faktor 1 (9 küsimust) 0,81, faktor 2 (7 küsimust) 0,78, faktor 3 (6 küsimust) 0,72, faktor 4 (4 küsimust) 0,74, faktor 5 (4 küsimust) 0,62 ning kogu küsimustik (30 küsimust) 0,91. Kõrgemad skoorid näitavad suuremat tähtsust HEV – koordineerija käitumisele, rollile või oskustele.

Et selgitada välja antud mõõtvahendi sobivus Eesti HEV-koordineerijate ülesannete tähtsuse hindamisel, viidi läbi esmane uurimus tabelis 2 esitatud väidetega. Tabelis 2 olevaid väiteid paluti hinnata Likerti 4-punkti skaalal vastavalt: 1 – pole üldse tähtis, 2 – pole tähtis, 3 – on tähtis ning 4 – on väga tähtis. Seejärel kontrolliti reliaablust ning saadi Cronbach'i alfa väärtuseks 0,627. Seejärel jäeti reliaabluse kontrollimisel välja küsimused, millele tähtsuseks oli märgitud vähemalt kolmel korral väärtus 1 – „pole tähtis“ ning arvutati reliaablus uuesti ja saadi Cronbach'i alfa väärtuseks 0,716. Väitlused, mis on tabelis 2 kirjutatud kaldkirjas, jäeti käesoleva uurimuse küsitluset välja. Välja jäeti ka väide „omab pedagoogilist haridust“, kuna Eestis peaks kõikidel haridusasutustes töötavatel isikutel see olemas olema.

Agalotis'e ja Kalyva (2011) uurimuses kasutatud küsimustikust jäeti välja ka küsimused, mis puudutavad sugu, vanust, tööaega ühe HEV õpilase kohta ja HEV õpilaste arvu ühe HEV-koordineerija kohta, kuna need pole antud töös olulised ning Eesti ja Kreeka HEV-koordineerijate töötundide arv ei kattu.

Käesolevas uuringus esitati HEV-koordineerijatele ja HEV-koordineerija kolleegidele erinevad ankeedid, kuna antud töö puhul polnud HEV-koordineerija kolleegide taustandmed olulised. Küsimustik algab vastaja rolli määramisega ning sellest lähtuvalt järgneb küsimustik HEV-koordineerijale või HEV-koordineerija kolleegile.

Uuringu küsimustik HEV-koordineerijale koosneb avatud vastustega, valikvastustega ja Likerti 4-punkti skaalal põhinevate vastustega küsimustest (lisa 1). Ankeet koosneb järgmistest osadest:

1. Uuringu tutvustus.
2. HEV-koordineerija tööga toimetulek
 - 2.1 Hinnang toimetulekule Likerti 4-punkti skaalal
 - 2.2 HEV-koordineerija ülesannetega toimetulekut raskendavad ja tööd hõlbustavad faktorid ning strateegiad, mida tööülesannetega toimetulekuks kasutatakse
3. Taustandmed – tööstaaž, roll koolis, eripedagoogika alased õpingud.

4. Arusaam HEV-koordineerija ülesannetest, rollidest või oskustest, mille aluseks on Agaliotis'e ja Kalyva (2011) küsimustik, millest on välja jäetud mõned HEV-koordineerija ülesanded, rollid või oskused, kuna need ei olnud Eesti HEV-koordineerijale omased.

Uuringu küsimustik HEV-koordineerija kolleegile koosneb avatud vastustega ja Likerti 4-punkti skaalal põhinevate vastustega küsimustest (lisa 2). Ankeet koosneb järgmistest osadest:

1. Uuringu tutvustus.
2. Hinnang HEV-koordineerija tööülesannetega toimetulekule Likerti 4-punkti skaalal
3. Arusaam HEV-koordineerija ülesannetest, rollidest või oskustest, mille aluseks on Agaliotis'e ja Kalyva (2011) küsimustik, millest on välja jäetud mõned HEV-koordineerija ülesanded, rollid või oskused, kuna need ei olnud Eesti HEV-koordineerijale omased.

Ankeedi reliaabluse kontrollimiseks arvutati üldloendi ja faktorite Cronbach'i alfa. Üldloendil $\alpha = 0,828$, faktoril 1 $\alpha = 0,717$, faktoril 2 $\alpha = 0,713$, faktor 3 $\alpha = 0,700$, faktoril 4 $\alpha = 0,612$, faktoril 5 $\alpha = 0,285$.

Protseduur

Nagu eespool nimetatud, toimus 21. aprillist – 23. aprillini 2014. aastal esmane uuring. Esmase uuringu eesmärgiks oli välja selgitada Agaliotis'e ja Kalyva (2011) poolt kasutatud ankeedi sobivus Eesti HEV-koordineerijate ülesannete, rollide või oskuste tähtsuse määramise puhul. Uuriija tõlkis Agaliotis'e ja Kalyva (2011) uurimuses kasutatud väited (vt Tabel 2) ning lõi internetti küsimustiku, mis põhines Likerti 4-punkti skaalal. Seejärel vestles uuriija kuue tuttava isikuga (3 kolleegi ja 3 tuttavat HEV-koordineerijat) ning palus neil vastata küsitlusele, mille saatis neile e-maili teel. Vastajad pidid iga HEV-koordineerija oskuse, ülesande või rolli kohta käivat väidet hindama vastavalt: 1 – pole üldse tähtis, 2 – pole tähtis, 3 – on tähtis ning 4 – on väga tähtis. Vastuseid sai uuriija kõigilt kuuelt isikult. Peale vastuste saamist kontrollis uuriija testi reliaablust kogu küsimustiku põhjal. Siis jättis ta reliaabluse kontrollimisel välja küsimused, mille tähtsuseks oli märgitud vähemalt kolmel korral väärtus 1 – „pole tähtis“. Reliaabluse uuel kontrollimisel oli Cronbach'i alfa väärtus suurem ning seetõttu otsustas uuriija need küsimused välja jätta käesoleva töö jaoks läbiviidud

põhiuurimusest. Uurija täiendas ja parandas internetipõhist ankeeti ning kasutas seda põhiuurimuse läbiviimisel.

Seejärel viidi läbi põhiuurimus ajavahemikus 1.maist – 7. maini 2014. aastal. Uurija kasutas olemasolevaid Põlvamaa koolide HEV-koordineerijate e-maili aadresse ja Tartumaa tavakoolide kodulehekülgedelt saadud HEV-koordineerijate e-maili aadresse ning saatis 30. aprillil 2014. aastal 25-le HEV-koordineerijale kirja. Kirjas selgitas uurija uurimuse eesmärki ning palus HEV-koordineerijatel küsitlusele vastata ning edastada küsimustiku veebiaadress ka oma kolleegidele, et kontrollida HEV-koordineerijate tööülesannetega toimetulekule antud hinnangu adekvaatsust ning selgitada välja, kas HEV-koordineerijad ja nende kolleegid mõistavad üheselt HEV-koordineerija rolli. Vastused saadi 30-lt isikult, kellest 16 täitsid HEV-koordineerija rolli ning 14 olid HEV-koordineerijate kolleegid. Seejärel kodeeris uurija sõnalised vastused valikvastustega küsimuste puhul ning analüüsis kõiki saadud andmeid andmetöötlusprogrammis IBM SPSS Statistics 22.

Andmetöötlusmeetodid

Avatud vastustega küsimuste vastuste analüüsimisel kasutatakse kvalitatiivset meetodit ning valikvastuste ja Likerti 4-punkti skaalal põhinevate vastuste puhul kvantitatiivset meetodit. Kvantitatiivse meetodi puhul leiti keskmised, standardhälbed, miinimumid, maksimumid, t-statistik, erinevus ning korrelatsioonid. Reliaabluse kontrollimiseks arvutati Cronbachi alfa.

Tulemused

HEV-koordineerijate tööstaaž

HEV-koordineerijate tööstaaž oli vahemikus 3 – 44 aastat ning keskmine 22,3 aastat (SD = 11,90). Pooled osalejatest olid töötanud koolis rohkem kui 25 aastat. Tööstaaž esitatud tabelis 3.

HEV-koordineerijate teine roll koolis

Kõik HEV-koordineerijad täitsid koolis veel mingit rolli. Keskmine rollide arv oli 1,96 (SD=0,95). Kõige väiksem rollide arv oli 1 ning kõige suurem rollide arv HEV-

koordineerijatel oli 4 ning sellele lisandus HEV-koordineerijaks olemine. Kõige sagedamini täitsid HEV-koordineerijad koolis aineõpetaja rolli, mida nimetati seitsmel korral.

Õppealajuhataja rolli nimetati viiel korral. Logopeedi ja eripedagoogi rolli oli nimetatud neljal korral. Kolmel korral nimetati õpiabi õpetaja rolli. Pikapäevarühma õpetaja ja sotsiaalpedagoogi rolli nimetati ühel korral. Täpne HEV-koordineerija rollide esinemine isikuti on esitatud tabelis 4.

Tabel 3. HEV-koordineerijate tööstaaž.

Töötatud aastad	HEV-koordineerijate arv	Protsendiline jaotuvus
0 – 5	1	6,25 %
6 – 10	2	12,5 %
11 – 15	3	18,75%
16 – 20	1	6,25 %
20 – 25	1	6,25%
Rohkem kui 25	8	50 %

Tabel 4. HEV-koordineerija teised rollid koolis.

Isik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Roll																
Eripedagoog					X		X			X			X			
Logopeed				X		X				X					X	
Õppealajuhataja			X						X		X	X				X
Klassiõpetaja		X						X								
Aineõpetaja	X	X	X				X	X					X			X
Pikapäevarühma õpetaja		X														
Sotsiaalpedagoog														X		
Õpiabi õpetaja		X				X	X									

HEV-koordineerijate eripedagoogika alased õpingud

Uuriti HEV-koordineerijate eripedagoogika alaseid õpinguid. Enamik HEV-koordineerijatest oli märkinud ühe vastusevariandi. Kahel HEV-koordineerijal oli märgitud

mitu vastusevarianti. Eripedagoogika alastel õpingutel oli osalenud 13 HEV-koordineerijat ning 3 HEV-koordineerijat polnud ühelgi eripedagoogika alasel koolitusel osalenud. Viis HEV-koordineerijat olid lõpetanud eripedagoogika magistriõppe ning 5 HEV-koordineerijat olid läbinud ühe või mitu eripedagoogika alast koolitust. Kolm HEV-koordineerijat polnud osalenud ühelgi eripedagoogika alasel koolitusel. Kaks HEV-koordineerijat olid läbinud 160-tunnise eripedagoogika alase täiendkoolituse ja 2 HEV-koordineerijatest oli lõpetanud eripedagoogika bakalaureuseõppe. Üks HEV-koordineerijatest oli läbinud 320-tunnise eripedagoogika alase täiendkoolituse. Eripedagoogiliste õpingute esinemine isikutel on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. HEV-koordineerijate eripedagoogika alased õpingud.

Õpingu liik	Puudub	Magistri-õpe	Bakalaureuse-õpe	320-tunnine koolitus	160-tunnine koolitus	1 või mitu kursust
Isik						
1.						X
2.					X	X
3.						X
4.		X				
5.		X				
6.		X				
7.		X				
8.				X		
9.	X					
10.		X				
11.						X
12.	X					
13.			X			X
14.					X	
15.			X			
16.	X					

HEV-koordineerija tööülesannetega toimetulek isikute hinnangutes.

Keskmete võrdlemise alusel võib öelda, et HEV-koordineerijad hindasid oma tööülesannetega toimetulekut madalamalt kui HEV-koordineerijate kolleegid. Ilmnes ka kahe grupi hinnangute vahel oluline statistiline erinevus - $t = 3,01$, $p = 0,04$. Kõige madalam hinnang Likerti 4-punkti skaalal, mis HEV-koordineerijad oma tööülesannetega toimetulekule andsid oli 2 – „rahuldav“ ning see hinnang esines viiel HEV-koordineerijal. Kõrgeim hinnang Likerti 4-punkti skaalal, mis HEV-koordineerijad oma tööülesannetega toimetulekule andsid

oli 4 – „suurepärase“, mis esines kahel korral. Kümme HEV-koordineerijat andsid oma tööülesannetega toimetulekule Likerti 4-punkti skaalal hinnangu 3 – „hea“ ning mitte ühelgi korral ei antud hinnangut 1 – „ebapiisav“. HEV-koordineerijate kolleegide seas oli HEV-koordineerija tööga toimetulekule madalaim antud hinnang 3 – „hea“, mis esines 8 korral ning kõrgeim hinnang 4 – „suurepärase“, mis esines 6 korral. Mitte ühelgi korral ei andnud HEV-koordineerijate kolleegid HEV-koordineerijate tööülesannetega toimetulekule hinnangut 1 – „ebapiisav“ ja 2 – „rahuldav“. HEV-koordineerijate ja nende kolleegide hinnangute keskmised ning standardhälbed on esitatud tabelis 6.

Tabel 6. HEV-koordineerijate ja HEV-koordineerijate kolleegide hinnang HEV-koordineerija tööülesannetega toimetulekule.

Grupp	Keskmine hinnang (isikute arv)	Standardhälve
HEV-koordineerijad	2,75 (N=16)	0,68
HEV-koordineerija kolleegid	3,43 (N=14)	0,51
HEV-koordineerijad ja nende kolleegid	3,07 (N=30)	0,69

Kui võtta vaatluse alla HEV-koordineerija põhiroll koolis siis selgus, et kõige kõrgema keskmise hinnangu HEV-koordineerija tööülesannetega toimetulekule andsid HEV-koordineerijad, kelle põhitööks on täita klassiõpetaja ülesandeid ning kõige madalama HEV-koordineerijad, kelle põhirolliks on olla logopeed. Kõikide HEV-koordineerijate põhirollide järgi arvutatud hinnangute keskmised ja standardhälbed on esitatud tabelis 7.

Tabel 7. HEV-koordineerijate keskmine hinnang tööülesannetega toimetulekule põhirolli alusel.

HEV-koordineerija teine roll koolis	Keskmine hinnang (HEV-koordineerijate arv)	Standardhälve
Eripedagoogid	3,0 (N=4)	0,00
Logopeedid	2,5 (N=4)	0,58
Õppealajuhatajad	2,4 (N=5)	0,90
Klassijuhatajad	3,5 (N=2)	0,71
Sotsiaalpedagoog	3,0 (N=1)	-
Õpiabi õpetajad	3,3 (N=3)	0,58
Aineõpetajad	3,1 (N=7)	0,69
Pikapäevarühma õpetaja	3,0 (N=1)	-

Võrreldes HEV-koordineerijate tööülesannetega toimetulekule antud keskmist hinnangut tööstaaži taustal, andsid kõige kõrgema keskmise hinnangu HEV-koordineerijad,

kelle tööaastad jäid vahemikku 11 – 15 aastat ja kõige madalama keskmise hinnangu HEV-koordineerijad, kelle tööaastad jäid vahemikku 6 – 10 aastat ja rohkem kui 25 aastat. Keskmised hinnangud esitatud tabelis 8.

Tabel 8. HEV-koordineerijate keskmine hinnang tööülesannetega toimetulekule tööstaaži alusel.

Töötatud aastad	Keskmine hinnang (HEV-koordineerijate arv)	Standardhälve
0 – 5	3,0 (N=1)	-
6 – 10	2,5 (N=2)	0,71
11 – 15	3,3 (N=3)	0,58
16 – 20	3,0 (N=1)	-
20 – 25	3,0 (N=1)	-
Rohkem kui 25	2,5 (N=8)	0,76

Võrreldes HEV-koordineerijate tööülesannetega toimetulekule antud keskmist hinnangut eripedagoogika õpingute või koolituste tausta põhjal, andsid kõige kõrgema hinnangu 320-tunnisel või 160-tunnisel täiendkoolitusel osalenud ning kõige madala hinnangu HEV-koordineerijad, kes polnud üldse eripedagoogika suunalistel koolitustel käinud. HEV-koordineerijate keskmised hinnangud tööülesannetega toimetulekule eripedagoogiliste koolituste või õpingute taustal on esitatud tabelis 9.

Tabel 9. HEV-koordineerijate keskmised hinnangud tööülesannetega toimetulekule eripedagoogiliste koolituste või õpingute taustal.

Eripedagoogika alased õpingud või koolitused	HEV-koordineerijate keskmine hinnang tööülesannetega toimetulekule	Standardhälve
Õpingud ja koolitused puuduvad	2,0 (N=3)	0,00
Lõpetatud eripedagoogika magistriõpe	2,8 (N=5)	0,45
Lõpetatud eripedagoogika bakalaureuseõpe	2,5 (N=2)	0,71
Läbitud 320-tunnine täiendkoolitus	4,0 (N=1)	-
Läbitud 160-tunnine täiendkoolitus	3,5 (N=2)	0,71
Läbitud üks või mitu väikesemahulist eripedagoogika alast koolitust	3,0 (N=5)	0,71

Uuriti ka seost HEV-koordineerijate tööstaaži, rolli, eripedagoogika alaste õpingute ja koolituste ning hinnangu vahel, mille HEV-koordineerijad andsid oma tööülesannetega toimetulekule.

HEV-koordineerijate tööülesannetega toimetulekule antud hinnangu ja tööstaaži vahel olulist seost ei leitud – Spearman'i ρ 0,36 $p=0,30$ (seos on oluline kui $p<0,05$). Koolis täidetava rollide arvu ja tööülesannetega toimetulekule antud hinnangu vahel olulist seost ei leitud Spearman'i ρ väärtuseks 0,53 $p=0,35$ (seos on oluline kui $p<0,05$). Mõõdukas positiivne seos ilmnis koolis täidetava aineõpetaja rolli ja tööülesannetega toimetulekule antud hinnangu vahel, mille puhul Spearman'i ρ on 0,51 ja $p=0,04$ ja Pearson'i R on 0,52 ja $p=0,04$ (seos on oluline kui olulisusnivoo on alla 0,05). Ülejäänud rollide (eripedagoog, logopeed, õppealajuhataja, klassiõpetaja, sotsiaalpedagoog, õpiabi õpetaja, pikapäevarühma õpetaja) oluline seos puudus, kuna kõikide rollide puhul oli olulisusnivoo suurem kui 0,05.

Eripedagoogika alaste õpingute ja koolituste ning tööülesannetega toimetulekule antud hinnangu vahel leiti oluline erinevus. Mõõdukas negatiivne seos ilmnis kui HEV-koordineerijal puudus kokkupuude eripedagoogika õpingutega. Analüüsimisel saadi Spearman'i ρ on -0,57 ja $p=0,02$ ja Pearson'i R on -0,55 ja $p=0,03$ (seos on oluline kui olulisusnivoo on alla 0,05). Samuti ilmnis ka mõõdukas positiivne seos kui HEV-koordineerija oli lõpetanud eripedagoogika magistriõppe, bakalaureuseõppe, läbinud eripedagoogika alase täiendkoolituse või osalenud eripedagoogika alastel koolitustel. Mõõduka positiivse seose puhul on Spearman'i ρ 0,57 ja $p=0,02$ ja Pearson'i R 0,55 ja $p=0,03$ (seos on oluline kui olulisusnivoo on alla 0,05).

Tööga toimetulekut soodustavad faktorid

Kõige sagedamini nimetati tööga toimetulekut hõlbustavaks faktoriks HEV-koordineerijate poolt toetavaid kolleege, mida nimetati üheteistkümnel korral. Üheksal korral nimetasid HEV-koordineerijad tööga toimetulekut soodustavaks töökogemust, sealhulgas ühel korral ka töökogemust erivajadustega lastega. Kuuel korral nimetati eripedagoogilisi teadmisi tööga toimetulekut soodustavaks faktoriks. Viiel korral nimetati juhtkonda kuulumist ja kolmel korral toetavat juhtkonda. Kahel korral nimetasid HEV-koordineerijad tööga toimetulekut soodustavaks faktoriks koolitusi. Ühel korral olid nimetatud seadusandluse tundmine, usaldus, väike kool, hea info liikuvus ja suhtlemisoskus. Täpsed HEV – koordineerijate vastused esitatud lisas 3.

Tööülesannetega toimetulekut raskendavad faktorid

Kõige rohkem olid HEV-koordineerijad nimetanud ajanappust, mida nimetati kaheksal korral. Viiel korral toodi välja, et HEV-koordineerija töö on lisakohustus. Viiel korral nimetasid HEV-koordineerijad ka väheseid eripedagoogilisi teadmisi ning suurt bürokraatiat. Neljal korral nimetati suurt töökoormust. Kahel korral oli nimetatud kolleege, millest ühel korral viidati eripedagoogi väiksele töökoormusele ja vähesele panustamisele ning teisel korral viidati jäikadele põhimõtetele. Kahel korral nimetati veel ressursside puudust ja määramata tööaega. Ühel korral toodi raskustena välja koostöö vähesus Tartu Ülikooli Kliinikumiga ja teatud seaduse punktid. Ühel korral oli nimetatud, et raskusi ei esine. Täpsed HEV – koordineerijate vastused esitatud lisas 3.

Tööülesannetega toimetulekuks kasutatavad strateegiad

Kõige sagedamini nimetasid HEV-koordineerijad tööülesannetega toimetulekuks kasutatavaks strateegiaks koolitustel käimist, mida oli nimetatud kolmeteistkümnel korral. Üheteistkümnel korral olid HEV-koordineerijad nimetanud konsulteerimist õppenõustamiskeskuse spetsialistidega, teiste HEV-koordineerijatega ning kolleegidega. Seitsmel korral oli välja toodud koostöö tegemine ning veel oli seitsmel korral nimetatud tööülesannete jagamist kolleegidega. Kolmel korral nimetasid HEV-koordineerijad strateegiana enda ja teiste kogemustest õppimist. Ühel korral olid välja toodud seadusest juhendumine ja kooskõlastatult juhtkonnaga teiste ülesannete arvelt aja võtmine. Täpsed HEV – koordineerijate vastused esitatud lisas 3.

HEV-koordineerija ülesannete, oskuste või rollide tähtsus HEV-koordineerijate ja nende kolleegide hinnangutes

HEV-koordineerijad hindasid oma ülesannete, oskuste või rollide tähtsust madalamalt kui nende kolleegid. Kõige kõrgema hinnangu andsid nii HEV-koordineerijad kui ka nende kolleegid faktorile 2, milleks on HEV-koordineerija teaduslik ja professionaalne identiteet. Järgnesid faktor 3 – koostöö HEV õpilase õpetajate ja vanematega, faktor 1 – HEV õpilaste õppe korraldamine, faktor 5 – panustamine personali täiendkoolitusteks ning rahastuse otsimine. Kõige madalamalt hinnati faktorit 4, milleks on initsiatiiv programmi rikastamiseks, teadmiste levitamine ja õpetajate hindamine. Oluline statistiline erinevus HEV-koordineerijate

ja nende kolleegide arvamuse vahel leiti faktori 5 puhul, milleks on panustamine personali täiendkoolitusteks ning rahastuse otsimine. Ülejäänud faktorite puhul olulist statistilist erinevust keskmiste faktorskooride puhul ei leitud. Oluline statistiline erinevus leiti kõikide faktorite üldskoori puhul. Keskmised faktorskoorid, standardhälbed ja statistilised erinevused esitatud tabelis 10.

Tabel 10. Keskmised faktorskoorid HEV-koordineerijate ja nende kolleegide hinnangute alusel.

Faktor	Faktorskooride keskmine hinnang ja standardhälve HEV-koordineerijatel (N=16)	Faktorskooride keskmine hinnang ja standardhälve HEV-koordineerijate kolleegidel (N=14)	HEV-koordineerijate ja nende kolleegide faktorskooride keskmine hinnang ja standardhälve (N=30)	T-statistik ja statistiline erinevus
1. HEV õpilaste õppe korraldamine	3,21 SD=0,45	3,61 SD=0,29	3,40 SD=0,43	t=2,92 p=0,07
2. Teaduslik ja professionaalne identiteet	3,60 SD=0,43	3,71 SD=0,38	3,65 SD=0,40	t=0,82 p=0,42
3. Koostöö HEV õpilase vanemate ja õpetajatega	3,52 SD=0,42	3,70 SD=0,33	3,60 SD=0,39	t=1,31 p=0,20
4. Initsiatiiv programmi rikastamiseks, teadmiste levitamise ja õpetajate hindamine	2,89 SD=0,58	2,95 SD=0,39	2,88 SD=0,50	t=0,66 p=0,51
5. Panustamine personali täiendkoolitusteks ning rahastuse otsimine	2,90 SD=0,40	3,26 SD=0,40	3,07 SD=0,43	t=2,52 p=0,02
Faktorskooride keskmiste kogusumma (N=21)	3,21 SD=0,33	3,44 SD=0,20	3,32 SD=0,30	t=2,31 p=0,03

Kõige kõrgemad keskmised hinnangud said järgmised väited HEV-koordineerija rolli, ülesannete või oskuste kohta: teeb koostööd HEV õpilase õpetajatega ja nõustab neid, hoiab end kursis uuendustega HEV valdkonnas ning korraldab ja organiseerib tugimeeskonna tööd. Nii HEV-koordineerijad kui nende kolleegid andsid kõige kõrgemad keskmised hinnangud väidetele: teeb koostööd HEV õpilase õpetajatega ja nõustab neid ning hoiab end kursis uuendustega HEV valdkonnas. HEV-koordineerijad hindasid kõrgelt veel ka väidet – korraldab ja organiseerib tugimeeskonna tööd. HEV-koordineerijate kolleegid aga hindasid kõrgelt HEV-koordineerija kohta käivat väidet: oskab koostada individuaalset õppekava ja juhendada õpetajat selle koostamisel.

Kõige madalamad keskmised hinnangud anti järgmistele HEV-koordineerija rolliga seotud väidetele: korraldab üritusi, tutvustab innovaatilisi meetodid näidistunde andes ning, organiseerib HEV õpilase õpetajatele ja vanematele koolitusi. HEV-koordineerijad hindasid veel vähetähtsaks väidet – õpetab HEV õpilasi. Statistiliselt oluline erinevus ilmnas HEV-koordineerija ja tema kolleegide keskmiste hinnangute vahel järgmiste väidete puhul: õpetab HEV õpilasi; jälgib HEV õpilaste arengut; organiseerib koolitusi HEV õpilase vanematele ja õpetajatele; märkab hariduslikku erivajadust ja saab aru, mis erivajaduse liigiga on tegemist; oskab koostada ja juhendada õpetajat individuaalse õppekava koostamisel. Täpsed keskmised hinnangud iga HEV-koordineerija rolli, oskuse või ülesande kohta on välja toodud lisas 4.

Arutelu

Antud uurimuse põhjal sai kinnitust esimene hüpotees: HEV-koordineerijaks on koolis määratud pigem õppealajuhataja kui sotsiaalpedagoog. Käesoleva töö puhul läbiviidud uurimuse tulemustest selgus, et viiel juhul oli HEV-koordineerija ülesannete täitjaks määratud õppealajuhataja ning vaid ühel juhul täitis HEV-koordineerija ülesandeid sotsiaalpedagoog. Saadud tulemus ühtib osaliselt M. Talviku (2012) arvamusega, mille kohaselt saab HEV-koordineerijaks olla direktor või õppealajuhataja. Direktoreid, kes oleksid HEV-koordineerija ülesandeid täitnud, antud uurimuses ei osalenud. Saadud tulemus ei ühti M. Tšernjavki (2013) uurimuse tulemustega, mille kohaselt oli HEV-koordineerijaks määratud sotsiaalpedagoog. Sarnaselt Szwed'i (2007) uurimusega tuli välja, et HEV-koordineerija täidab ülesandeid oma põhitöö kõrvalt, näiteks võib HEV-koordineerija täita ülesandeid hoopis klassiõpetaja või aineõpetaja rolli kõrvalt. Käesolevast uurimusest selgus, et HEV-koordineerijaks määratud isikud täidavad antud rolli kuni nelja erineva rolli kõrvalt, milleks võib olla õppealajuhataja,

eripedagoogi, logopeedi, aineõpetaja, klassiõpetaja, õpiabi õpetaja, sotsiaalpedagoogi, pikapäevarühma õpetaja roll.

Läbiviidud uurimuse põhjal sai osaliselt kinnitust teine hüpotees: nii õpetajad kui HEV-koordineerijad peavad kõige olulisemaks koostööd HEV õpilaste vanemate ja õpetajatega. Keskmiste hinnangute võrdlemisel selgus, et HEV-koordineerijad ja nende kolleegid andsid kõrge hinnangu väitele, mille kohaselt HEV-koordineerija teeb koostööd HEV õpilase õpetajatega. Võrreldes keskmisi hinnanguid faktorite alusel, ei ilmnunud kõrget keskmist hinnangut faktori 3 puhul, milleks oli koostöö HEV õpilase vanemate ja õpetajatega. Selgus, et HEV-koordineerijad ja nende kolleegid peavad oluliseks HEV-koordineerija teaduslikku ja professionaalset identiteeti. Olulist statistilist erinevust HEV-koordineerijate ja nende kolleegide arvamuse vahel HEV-koordineerija teadusliku ja professionaalse identiteedi puhul ei leitud. Seega peavad nii HEV-koordineerijad kui nende kolleegid ühtmoodi tähtsaks HEV-koordineerija teaduslikku ja professionaalset identiteeti. HEV-koordineerija teadusliku ja professionaalse identiteedi alla kuuluvad järgmised aspektid: omada eripedagoogilist haridust, hoida enda kursis uuendustega HEV valdkonnas, käia koolitustel ja suhelda teiste spetsialistidega. Kuna oluliseks peetakse HEV-koordineerija teaduslikku ja professionaalset identiteeti, siis järelikult leiab kinnitust asjaolu, et HEV-koordineerijal võiks olla eripedagoogika alane ettevalmistus.

Kolmandana püstitati hüpotees: HEV-koordineerijad, kes kuuluvad kooli juhtkonda, tulevad enda hinnangul oma tööülesannetega paremini toime kui juhtkonda mittekuuluvad HEV-koordineerijad. Nimetatud hüpoteesile antud uurimuse põhjal kinnitust ei saadud. Seega erineb antud uurimuse tulemus Szwed'i (2007) uurimuse tulemusest, mille põhjal saadi, et juhtkonda kuuluvad HEV-koordineerijad tulevad oma ülesannetega hästi toime. Antud uurimuses loeti juhtkonda kuuluvateks ainult HEV-koordineerijad, kes täitsid koolis õppealajuhataja rolli, sest direktori rolli täitjad puudusid. Õppealajuhatajate poolt tööülesannetega toimetulekule antud hinnangu ja õppealajuhataja rolli vahel olulist seost ei leitud, kuna olulisusnivoo ei näidanud statistilist olulisust. Mõõdukas positiivne seos ilmnes tööülesannetega toimetuleku ja aineõpetaja rolli vahel, mille kohaselt HEV-koordineerija ülesannete täitmisega tulevad paremini toime aineõpetajad. Hinnangute keskmiste võrdlemisel hindasid õppealajuhatajad oma HEV-koordineerija rolliga toimetulekut madalat. See oli ka kõige madalam hinnang võrreldes teiste rollidega, millele lisaks HEV-koordineerija ülesannet täidetakse. Kõige kõrgema keskmise hinnangu tööülesannetega toimetulekule andsid HEV-koordineerijad, kelle ülesandeks koolis on ka õpiabi tundide andmine. Sellise tulemuse puhul

on ilmselt oluline hoopis seos eripedagoogika alaste õpingute või koolitustega, sest õpiabi tundide andmiseks peab olema läbitud vastav koolitus. Seose olulisust kinnitavad ka antud uurimuse põhjal saadud tulemused. Uurides seost eripedagoogika alaste õpingute või koolituste ja hinnangute vahel, mille HEV-koordineerijad andsid oma tööülesannetega toimetulekule, leiti mõõdukalt oluline positiivne seos eripedagoogika alastel õpingutel ja koolitustel osalemise ning toimetulekule antud hinnangu vahel. See tähendab, et eripedagoogika alastel õpingutel või koolitustel osalenud HEV-koordineerijad tulevad tööülesannetega enda hinnangul paremini toime. Kinnitust sellele annab veel, et HEV-koordineerijad olid eripedagoogilisi teadmisi pidanud oma tööd hõlbustavaks faktoriks. Kõige kõrgema hinnangu tööülesannetega toimetulekule andsid HEV-koordineerijad, kes on läbinud 320-tunnise eripedagoogika alase täiendkoolituse ning kõige madalama hinnangu need, kellel eripedagoogika alased koolitused puudusid. Antud uurimuse tulemustest võib järeldada, et uurimuses osalenud HEV-koordineerijad tulevad enda hinnangul tööülesannetega hästi toime, kuna 81% osalenutest oli läbinud eripedagoogika alase kursuse, täiendkoolituse või omas eripedagoogika alast teaduskraadi.

HEV-koordineerija tööülesannetega toimetulekut hindasid HEV-koordineerija kolleegid kõrgemalt kui HEV-koordineerijad ise. Erinevus võib tingitud olla erinevast arusaamast HEV-koordineerija tööülesannetest. Antud töös leiti sellele ka kinnitust. HEV-koordineerija rollide, oskuste ja ülesannete tähtsuse hindamisel ilmnes oluline statistiline erinevus faktorskooride kogusumma keskmiste võrdlemisel HEV-koordineerijate ja nende kolleegide arvamuste vahel. Erinev arusaam HEV-koordineerija ülesannetest, rollidest või oskustest võib olla tingitud sellest, et HEV-koordineerija on Eesti koolides suhteliselt uus nähtus ning temalt oodatakse palju rohkem kui tegelikkuses HEV-koordineerija ülesandeks on. See võib seletada, miks HEV-koordineerijate kolleegid andsid HEV-koordineerija ülesannete tähtsuse välja selgitamisel kõrgemad hinnanguid. HEV-koordineerijad jällegi võivad tunda, et kolleegid ootavad neist enamat ning seetõttu hindavad madalamaks ka oma tööülesannetega toimetulekut. Erinev arusaam HEV-koordineerija ülesannetest, rollidest või oskustest võib tuleneda HEV-koordineerijate ja nende kolleegide erinevatest vajadustest. Näiteks väite puhul, oskab koostada individuaalset õppekava ja juhendada õpetajat selle koostamisel, erines HEV-koordineerijate ja nende kolleegide arvamus. Kolleegidele on väga tähtis, et HEV-koordineerija suudaks neid juhendada, kuid HEV-koordineerija jaoks pole see nii oluline.

Uurimusest selgus, et Eestis on HEV-koordineerijad pikaajalise töökogemusega pedagoogid. Pooled osalenud HEV-koordineerijatest olid haridusasutustes töötanud rohkem

kui 25 aastat, üks HEV-koordineerijatest koguni 44 aastat. Ka Cole'i (2005) uurimuses osales kõige rohkem HEV-koordineerijaid, kelle tööstaažiks oli rohkem kui 25 aastat. Antud uurimusest selgus, et kõige madalama hinnangu tööülesannetega toimetulekule andsid HEV-koordineerijad, kes olid haridusasutustes töötanud üle 25 aasta ning kõige kõrgema hinnangu tööülesannetega toimetulekule andsid hoopis HEV-koordineerijad, kes on haridusasutustes töötanud 11 – 15 aastat.

Kindlasti sõltub HEV-koordineerija tööülesannetega toimetulek veel paljudest faktoritest. HEV – koordineerijad ise nimetasid tööülesannetega toimetulekut soodustavaks faktoriteks sarnaselt Szwed'i (2007) uurimuses osalenud HEV-koordineerijatega juhtkonda kuulumist ja juhtkonna toetust. Juhtkonda kuulumist pidas oluliseks ka Talvik (2012). Raskustena, mille tõttu on keeruline tööülesannetega toime tulla nimetasid HEV-koordineerijad ajanappust ja bürokraatiat, mis olid ka Szwed'i (2007) uurimuses HEV-koordineerijate poolt välja toodud. Tööülesannetega toimetulekuks kasutavad strateegiad kattuvad Szwed'i (2007) uurimuses HEV-koordineerijate poolt välja toodud strateegiatega. HEV-koordineerijad kasutavad tööülesannetega paremaks toimetulekuks järgmisi strateegiaid: koolitustel käimine, konsulteerimine spetsialistide ja kolleegidega, koostöö tegemine, ülesannete jagamine kolleegidega.

Kokkuvõtteks võib antud töö puhul öelda, et HEV-koordineerijaks on määratud pigem õppealajuhataja, logopeed või eripedagoog kui sotsiaalpedagoog. HEV-koordineerija täidab koolis veel teisigi rolle – õppealajuhataja, eripedagoogi, logopeedi, aineõpetaja, klassiõpetaja, õpiabi õpetaja, sotsiaalpedagoog, pikapäevarühma õpetaja roll. Paremini tulevad endahinnangul toime HEV-koordineerijad, kes on lõpetanud eripedagoogika alased õpingud, koolitused või kursused. Nii HEV-koordineerijad kui nende kolleegid peavad oluliseks, et HEV – koordineerijal oleks eripedagoogiline ettevalmistus, HEV-koordineerija hoiaks end kursis uuendustega hariduslike erivajaduste osas, käiks koolitustel, suhtleks teiste spetsialistidega ning teeks koostööd HEV õpilase õpetajatega.

Antud töö kitsaskohana võib välja tuua mitteesindusliku valimi ning käsitleda antud uurimust kui prooviuurimust, mis kinnitab valitud meetodikas sobivust ning osutab HEV-koordinaatori ülesannete võimalikule jaotusele. Sellest tulenevalt idee edasi uurida kogu Eesti HEV-koordineerijate rolli ja tööülesannetega toimetulekut.

Tänuõnad

Täna koolide HEV – koordineerijaid ja nende kolleege, kes küsitlusele vastasid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Agaliotis, I., Kalyva, E. (2011). A survey of Greek general and special education teachers' perceptions regarding the role of the special needs coordinator: Implications for educational policy on inclusion and teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 27, 3, lk 543 – 551.
- Cole, B. A. (2005). Mission impossible? Special educational needs, inclusion and the re-conceptualization of the role of the SENCO in England and Wales. *European Journal of Special Needs Education*, 20, 3, lk 287-307.
- Crowne, E. (2005). What do special educational needs coordinators think they do?. *Support for Learning*, 20, 2, lk 61-68.
- Kivirand, T. (s.a). Haridus- ja Teadusministeerium. Külastatud internetiaadressil <http://www.hm.ee/index.php?049579>
- Kivirand, T. (2010). Haridussüsteemi võimalused hariduslike erivajadustega õpilaste toetamisel. Märka ja toeta last. Eesti Puuetega Inimeste koda, Haridus- ja Teadusministeerium. 6-13.
- McKenzie, S. (2007). A review of recent developments in the role of the SENCo in the UK. *British Journal of Special Education*, 34, 4, lk 212–218.
- Poon-McBrayer, K. F. (2012). Implementing the SENCo system in Hong Kong: an initial investigation. *British Journal of Special Education*, 39, 2, lk 94–101.
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus*. (2010). Külastatud internetiaadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13337919>
- Szwed, C. (2007). Reconsidering the role of the primary special educational needs coordinator: policy, practice and future priorities. *British Journal of Special Education*, 34, lk 96 – 104.
- Talvik, M., Salumaa T. (2012). Haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija ülesanded koolis. Merlecons ja Ko OÜ. Perioodiline väljaanne – Merlecons toimetised nr 29.
- Tšernjavski, M. (2013). *HEV – koordineerija isik ja ülesanded*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013*. (s.a). Külastatud internetiaadressil <http://www.hm.ee/index.php?popup%3Ddownload%26id%3D5676&ei=ohpzU8PWArCw7AbnxYGwBw&usg=AFQjCNHO6PQGsj0BVS9svwtOY5sVd2M-Kw&sig2=bGhBX4vFcgkGLo95PTP4aw&bvm=bv.66699033,d.ZGU>

Lisad

Lisa 1. Küsimustik HEV-koordineerijale.

Lugupeetud vastaja!

Käesolev küsimustik on koostatud magistritöö raames, mille eesmärgiks on uurida HEV-koordineerijate ja õpetajate arusaama HEV-koordineerija rollist Põlva- ja Tartumaa tavakoolides. Küsitlus on anonüümne ning kogutud andmeid kasutatakse vaid üldistatud kujul teaduslikel eesmärkidel.

Maris Aruküla

TÜ eripedagoogika tudeng

* - kohustuslik küsimus

Olen... *

- HEV-koordineerija
- HEV-koordineerija kolleeg

HEV-koordineerija rolli täitmine

Missuguse hinnangu annate oma tööülesannetega toimetulekule töötades HEV-koordineerijana? *

1 – ebapiisav, 2 – rahuldav, 3 – hea, 4 – suurepärase

	1	2	3	4	
ebapiisav	☐	☐	☐	☐	suurepärase

Nimetage 3 faktorit, mis hõlbustavad Teie tööd HEV-koordineerijana. *

Näiteks: kuulumine juhtkonda, suurepärase teadmised, töökogemus, toetavad kolleegid vms

Nimetage faktoreid, mille tõttu on Teil raskusi oma ülesannete täitmisega (kui on). *

Näiteks ajanappus, vähesed teadmised eripedagoogikast, suur töökoormus, suhted töökaaslastega, bürokraatia, kolleegide soovimatus teha koostööd jne

Nimetage 3 strateegiat, mida kasutate oma tööülesannetega toimetulekuks.

Näiteks: ülesannete jagamine kolleegidega, konsulteerimine kolleegidega, koolitustel käimine vms.

Taustandmed

1.Mitu aastat olete haridusasutustes töötanud?

2.Kellena töötate koolis praegu? *

Kui valite variandi aineõpetajana, siis palun täpsustage "muu" vastusevariandi all, mis aineid õpetate.

psühholoogina

pikapäevarühma õpetajana

eripedagoogina

õpiabi õpetajana

õppealajuhatajana

sotsiaalpedagoogina

aineõpetajana

direktorina

HEV-koordineerijana

huvijuhina

logopeedina

klassiõpetajana

Muu:

3. Missugustel eripedagoogika alastel õpingutel või koolitustel olete käinud? *

- Eripedagoogika alased õpingud või koolitused puuduvad
- Olen lõpetanud eripedagoogika bakalaureuseõppe
- Olen lõpetanud eripedagoogika magistriõppe
- Olen läbinud 320-tunnise eripedagoogilise koolituse
- Olen läbinud 160-tunnise eripedagoogilise koolituse
- Olen läbinud ühe või mitu lühemat eripedagoogika alast kursust
- Eripedagoogikaõpingud on pooleli

Arusaam HEV-koordineerija ülesannetest

5. Palun hinnake, kui oluliseks peate järgmisi HEV-koordineerija ülesandeid, rolle või oskusi

1 - pole tähtis, 2 - on vähe tähtis, 3 – on tähtis, 4 - on väga tähtis

1) Uuendab HEV õpilaste kohta käivat dokumentatsiooni *

1 2 3 4
pole tähtis väga tähtis

2) Jälgib HEV õpilaste arengut *

1 2 3 4
pole tähtis väga tähtis

3) Otsustab HEV õpilaste haridusliku paigutuse üle *

Näiteks komplekteerib klassid, jaotab õpilased sobivasse rühma, koostab tunniplaani

1 2 3 4
pole tähtis väga tähtis

4) Õpetab HEV õpilasi *

1 2 3 4
pole tähtis väga tähtis

5) Informeerib HEV õpilase vanemaid ja õpetajaid HEV õpilase arengust *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

6) Märkab õpilase hariduslikku erivajadust ja saab aru, mis erivajaduse liigiga on tegemist *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

7) Oskab koostada individuaalset õppekava ja juhendab õpetajat selle koostamisel *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

8) Omab eripedagoogilist haridust *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

9) Hoiab end kursis uuendustega HEV valdkonnas *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

10) Käib täiendkoolitustel *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

11) Suhtleb teiste (ka kooliväliste) spetsialistidega *

Näiteks - peab nõu õppenõustamiskeskuste töötajatega, perearstiga, piirkonna sotsiaaltöötajaga

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

12) Arutab õpetajaskonnaga iga HEV õpilast eraldi, et teha õigeid otsuseid *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

13) Teeb koostööd HEV õpilase vanematega ja nõustab neid *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

14) Teeb koostööd HEV õpilase õpetajatega ja nõustab neid *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

15) Hindab meetodite efektiivsust, mida õpetajad kasutavad HEV õpilaste õpetamisel *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

16) Organiseerib koolitusi õpetajatele ja HEV õpilaste vanematele *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

17) Korraldab üritusi, millesse kaasatakse HEV õpilasi *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

18) On avatud uutele ideedele ja õppeprogrammidele *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

19) Tutvustab innovaatilisi meetodeid andes näidistunde *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

20) Korraldab ja organiseerib tugimeeskonna tööd *

Näiteks: Organiseerib korrapäraselt infovahetust, kutsub kokku ümarlaua vestlusteks, valmistab ette vajalikud dokumendid

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

21) Vastutab koolile vajalike HEV õpilaste õpetamiseks mõeldud vahendite muretsemise eest *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

Lisa 2. Küsimustik HEV-koordineerija kolleegidele.

Lugupeetud vastaja!

Käesolev küsimustik on koostatud magistritöö raames, mille eesmärgiks on uurida HEV-koordineerijate ja õpetajate arusaama HEV-koordineerija rollist Põlva- ja Tartumaa tavakoolides. Küsitlus on anonüümne ning kogutud andmeid kasutatakse vaid üldistatud kujul teaduslikel eesmärkidel.

Maris Aruküla

TÜ eripedagoogika tudeng

* - kohustuslik küsimus

Olen... *

- HEV-koordineerija
- HEV-koordineerija kolleeg

HEV-koordineerija töö

Missuguse hinnangu annate oma kooli HEV-koordineerija tööülesannetega toimetulekule? *

1 – ebapiisav, 2 – rahuldav, 3 – hea, 4 – suurepärase

	1	2	3	4	
ebapiisav	☐	☐	☐	☐	suurepärase

Arusaam HEV-koordineerija ülesannetest

Palun hinnake, kui oluliseks peate järgmisi HEV-koordineerija ülesandeid, rolle või oskusi

1 - pole tähtis, 2 - on vähe tähtis, 3 – on tähtis, 4 - on väga tähtis

1) Uuendab HEV õpilaste kohta käivat dokumentatsiooni *

	1	2	3	4	
pole tähtis	☐	☐	☐	☐	väga tähtis

2) Jälgib HEV õpilaste arengut *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

3) Otsustab HEV õpilaste haridusliku paigutuse üle *

Näiteks komplekteerib klassid, jaotab õpilased sobivasse rühma, koostab tunniplaani

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

4) Õpetab HEV õpilasi *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

5) Informeerib HEV õpilase vanemaid ja õpetajaid HEV õpilase arengust *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

6) Märkab õpilase hariduslikku erivajadust ja saab aru, mis erivajaduse liigiga on tegemist *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

7) Oskab koostada individuaalset õppekava ja juhendab õpetajat selle koostamisel *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

8) Omab eripedagoogilist haridust *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

9) Hoiab end kursis uuendustega HEV valdkonnas *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

10) Käib täiendkoolitustel *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

11) Suhtleb teiste (ka kooliväliste) spetsialistidega *

Näiteks - peab nõu õppenõustamiskeskuste töötajatega, perearstiga, piirkonna sotsiaaltöötajaga

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

12) Arutab õpetajaskonnaga iga HEV õpilast eraldi, et teha õigeid otsuseid *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

13) Teeb koostööd HEV õpilase vanematega ja nõustab neid *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

14) Teeb koostööd HEV õpilase õpetajatega ja nõustab neid *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

15) Hindab meetodite efektiivsust, mida õpetajad kasutavad HEV õpilaste õpetamisel *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

16) Organiseerib koolitusi õpetajatele ja HEV õpilaste vanematele *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

17) Korraldab üritusi, millesse kaasatakse HEV õpilasi *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

18) On avatud uutele ideedele ja õppeprogrammidele *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

19) Tutvustab innovaatilisi meetodeid andes näidistunde *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

20) Korraldab ja organiseerib tugimeeskonna tööd *

Näiteks: Organiseerib korrapäraselt infovahetust, kutsub kokku ümarlaua vestlusteks, valmistab ette vajalikud dokumendid

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

21) Vastutab koolile vajalike HEV õpilaste õpetamiseks mõeldud vahendite muretsemise eest *

1 2 3 4

pole tähtis väga tähtis

Lisa 3. HEV-koordineerijate vastused.

Olen..	Missuguse hinnangu annate oma tööülesannetega toimetulekule töötades HEV-koordineerijana?	Mitu aastat olete haridusasutustes töötanud?	Kellena töötate koolis praegu?	Missugusel tasemel olete läbinud eripedagoogika alaseid koolitusi?	Nimetage 3 faktorit, mis hõlbustavad Teie tööd HEV-koordineerijana	Nimetage faktoreid, mille tõttu on Teil raskusi oma ülesannete täitmisega (kui on)	Nimetage 3 strateegiat, mida kasutate oma tööülesannetega toimetulekuks
HEV-koordineerija	3	7	aineõpetajana, HEV-koordineerijana	Olen läbinud ühe või mitu lühemat eripedagoogika alast kursust	seadusandluse tundmine, hea suhtlemisoskus, kuulumine juhtkonda	ressurside puudus kohalikus omavalitsuses, osaline töökoorus	juhitud numine seadusest, koostöö kolleegidega,
HEV-koordineerija	3	17	klassiõpetajana, aineõpetajana, HEV-koordineerijana, õpiabi õpetajana, pikapäevarühma õpetajana	Olen läbinud 160-tunnise eripedagoogilise koolituse, Olen läbinud ühe või mitu lühemat eripedagoogika alast kursust	Töökogemus erivajadustega lastega, toetav meeskond, usaldus minu töö suhtes	ajanappus, see on lisatöö, tegelikult sooviks rohkem panustada, eripedagoogi mittepiisav koormus, sest tema panustamisel, oleks koordinaatori roll väiksem.	tõõjaotus kolleegidega, koolitustel käimine, otsene suhtlemine maakonna nõustajatega ja ametnikega.
HEV-koordineerija	4	28	õppealajuhataja, aineõpetajana, HEV-koordineerijana, matemaatika	Olen läbinud ühe või mitu lühemat eripedagoogika alast kursust	olen õppealajuhataja, töökogemus, pean ju analoogse teemaga kogu aeg tegelema	eripedagoogikas võiks olla süviti teadmisi	koolitused, kolleegidega koostöö, kogemustel t õppimine
HEV-koordineerija	2	32	logopeedina, HEV-koordineerijana	Olen lõpetanud eripedagoogika magistriõppe	töökogemus, teadmised, toetavad kolleegid	määramata tööaeg, aega napib	koostöö sotspedagoogiga, koolitustel käimine
HEV-koordineerija	3	14	eripedagoogina, HEV-koordineerijana	Olen lõpetanud eripedagoogika magistriõppe	head teadmised eripedagoogikast, eelnev töökogemus, juhtkonna toetus	bürokraatia, teatud seaduse punktid, mõningad jäikade põhimõtetega kolleegid	ülesannete jagamine kolleegidega, konsulteerimine kolleegidega, koolitused
HEV-koordineerija	3	44	logopeedina	Olen lõpetanud eripedagoogika magistriõppe	töökogemus head teadmised toetavad kolleegid	ei ole	koostöö kolleegidega koolitused ülesannete jagamine
HEV-koordineerija	3	12	eripedagoogina, aineõpetajana, HEV-koordineerijana, õpiabi õpetajana, klassijuhataja, LÕK-õpe	Olen lõpetanud eripedagoogika magistriõppe	ühtne meeskond, koostöövalmis kolleegid, hea infoliikumine	ei ole ametlikku tööaega, seega ajanappus	konsulteerimine, meeskonna töö, ühised eesmärgid

Haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordineerija roll 41

Olen	Missuguse hinnangu annate oma tööülesannetega toimetulekule töötades HEV - koordineerijana?	Mitu aastat olete haridusasutustes töötanud?	Kellena töötate koolis praegu?	Missugusel tasemel olete läbinud eripedagoogikakursusi?	Nimetage 3 faktorit, mis hõlbustavad Teie tööd HEV-koordineerijana	Nimetage faktoreid, mille tõttu on Teil raskusi oma ülesannete täitmisega (kui on)	Nimetage 3 strateegiat, mida kasutate oma tööülesannetega toimetulekuks
HEV-koordineerija	4	15	klassiõpetajana, aineõpetajana, HEV-koordineerijana, õpiabi õpetajana, tööõpetus ja kehaline kasvatus	Olen läbinud 320-tunnise eripedagoogilise koolituse	toetavad kolleegid	puudub eripedagoogiline haridus	koolitused, koostöö kolleegidega ja teiste spetsialistidega
HEV-koordineerija	2	29	õppealajuhatajana, HEV-koordineerijana	Seos puudub	kuulumine juhtkonda, tugev meeskond - spetsialistid	ajanappus, ressursside/võimaluste vähesus, töökoormus (lisakohustus), koolivälise erialaspetsialistide pikad ootejärjekorrad, koostöö vähesus TÜ Kliinikumiga	ümarlauad, koolitused arutelud
HEV-koordineerija	3	25	eripedagoogina, logopeedina, HEV-koordineerijana	Olen lõpetanud eripedagoogikamagistriõppe	eripedagoogiline haridus, kogemused, väike kool	ajanappus (nii paberimajanduseks, suhtlemiseks vanematega, töökaaslastega, vaatlusteks), täiskoht tunnikoormustega, töötamine nii koolis kui lasteaias,	delegeerimine, koolitused-kogemuste vahetamine, teen vajadusel ja koostöös juhtkonnaga teise ülesande arvelt
HEV-koordineerija	2	27	õppealajuhatajana	Olen läbinud ühe või mitu lühemat eripedagoogikakursust	kuulumine juhtkonda, pikaajaline töökogemus, logopeedi abi	väga palju paberitööd seda kõike kirja panemaks, mida peab märkama ja dateerima, suur töökoormus põhitöökohal (HEV-koordineerija on määratud dir käskkirjaga ja ilma lisatasuta), peaks juurde õppima või veel täiendama eripedagoogikaalas eid teadmisi.	kolleegidega arupidamised, vastastikused nõustamised, tööülesannete jaotamine, ka koolitused on vajalikud
HEV-koordineerija	2	40	õppealajuhatajana, HEV-koordineerijana	Seos puudub	kuulumine juhtkonda	bürokraatia, ajanappus,	konsulteerimine kolleegidega

Haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordineerija roll 42

Olen	Missuguse hinnangu annate oma tööülesannetega toimetulekule töötades HEV - koordineerijana?	Mitu aastat olete haridusasutustes töötanud?	Kellena töötate koolis praegu?	Missugusel tasemel olete läbinud eripedagoogika alaseid koolitusi?	Nimetage 3 faktorit, mis hõlbustavad Teie tööd HEV-koordineerijana	Nimetage faktoreid, mille tõttu on Teil raskusi oma ülesannete täitmisega (kui on)	Nimetage 3 strateegiat, mida kasutate oma tööülesannetega toimetulekuks
HEV-koordineerija	3	26	eripedagoogina, aineõpetajana, HEV-koordineerijana	Olen lõpetanud eripedagoogika bakalaureuseõppe, Olen läbinud ühe või mitu lühemat eripedagoogika alast kursust	töökogemus, toetavad kolleegid ja juht	Bürokraatia	ülesannete jagamine, koolitused
HEV-koordineerija	3	3	sotsiaalpedagoogina, HEV-koordineerijana	Olen läbinud 160-tunnise eripedagoogilise koolituse	Ühine arusaam juhtkonnaga, abivalmid kolleegid, koolitused	Ajapuudus, rolli täidan lisatöena, erialane ettevalmistus selles osas on vähene	Koolitustel käimine, teiste koolide kogemustest õppimine, julgus küsida abi
HEV-koordineerija	2	30	õppealajuhatajana, aineõpetajana, HEV-koordineerijana	Seos puudub	kuulumine juhtkonda, toetavad kolleegid, koolitused	vähesead teadmised eripedagoogikast	koolitused, konsulteerimine teiste HEVKO-dega, konsulteerimine nõustamiskeskuse eripedagoogiga
HEV-koordineerija	2	8	logopeedina, HEV-koordineerijana	Olen lõpetanud eripedagoogika bakalaureuseõppe	erialane ettevalmistus, töökogemus, teadmised	ajanappus, teeneda tööd põhitöö (logopeed) kõrvalt, bürokraatia	koolitustel saadud rakendamise, tööülesannete jagamine kolleegidega, konsultatsioonid hariduse tugiteenuste keskuse spetsialistidega

Lisa 4. HEV-koordineerijate ja nende kolleegide keskmised hinnangud iga HEV-koordineerija rolli, oskuse või ülesande kohta.

HEV-koordineerija ülesanne, roll või oskus	Keskmine hinnang ja standardhälve (SD) HEV-koordineerijatel (N=16)	Keskmine hinnang ja standardhälve (SD) HEV-koordineerija kolleegidel (N=14)	HEV-koordineerijate ja nende kolleegide faktorskooride keskmine hinnang ja standardhälve (SD) (N=30)	Statistiline erinevus (p) ja t-statistik (t)
Uuendab HEV õpilaste kohta käivat dokumentatsiooni	3,31 SD=0,60	3,57 SD=0,51	3,43 SD=0,57	t=1,27 p=0,74
Jälgib HEV õpilaste arengut	3,56 SD=0,63	3,79 SD=0,43	3,67 SD=0,55	t= 1,12 p=0,04
Otsustab HEV õpilaste haridusliku paigutuse üle (klassidesse, rühmadesse jaotamine)	3,25 SD=0,68	3,32 SD=0,80	3,23 SD=0,73	t=0,13 p=0,43
Õpetab HEV õpilasi	2,56 SD=1,15	3,50 SD=0,52	3,00 SD=1,02	t=2,80 p=0,00
Informeerib HEV õpilase vanemaid ja õpetajaid HEV õpilase arengust	3,31 SD=0,70	3,57 SD=0,51	3,43 SD=0,63	t=1,16 p=0,23
Märkab HEV ja saab aru, mis erivajaduseliigiga on tegemist	3,13 SD=0,79	3,79 SD=0,43	3,53 SD=0,68	t=1,99 p=0,00
Oskab koostada ja juhendada õpetajat individuaalse õppekava koostamisel	3,19 SD=0,66	3,86 SD=0,36	3,50 SD=0,63	t=3,39 p=0,04
Omab eripedagoogilist haridust	3,25 SD=0,77	3,64 SD=0,63	3,43 SD=0,73	t=1,53 p=0,28
Hoiab end kursis uuendustega HEV valdkonnas	3,75 SD=0,58	3,86 SD=0,36	3,80 SD=0,48	t=0,62 p=0,21
Käib koolitustel	3,69 SD=0,48	3,57 SD=0,51	3,63 SD=0,49	t=0,64 p=0,25
Suhtleb teiste (ka kooliväliste) spetsialistidega	3,69 SD=0,48	3,79 SD=0,43	3,73 SD=0,45	t=0,60 p=0,24
Arutab õpetajatega iga HEV õpilast eraldi, et teha õigeid otsuseid	3,50 SD=0,63	3,71 SD=0,47	3,60 SD=0,57	t=1,06 p=0,08

HEV-koordineerija ülesanne, roll või oskus	Keskmine hinnang ja standardhälve (SD) HEV-koordineerijatel (N=16)	Keskmine hinnang ja standardhälve (SD) HEV-koordineerija kolleegidel (N=14)	HEV-koordineerijate ja nende kolleegide faktorskooride keskmine hinnang ja standardhälve (SD) (N=30)	Statistiline erinevus (p) ja t-statistik (t)
Teeb koostööd HEV õpilase vanematega ja nõustab neid	3,50 SD=0,63	3,64 SD=0,50	3,57 SD=0,57	t=0,68 p=0,18
Teeb koostööd õpetajatega ja nõustab neid	3,81 SD=0,40	3,92 SD=0,26	3,87 SD=0,35	t=0,94 p=0,06
Hindab meetodite efektiivsust, mida õpetajad kasutavad HEV õpilaste õpetamisel	3,25 SD=0,68	3,50 SD=0,52	3,37 SD=0,61	t=1,14 p=0,52
Organiseerib koolitusi õpetajatele ja HEV õpilaste vanematele	2,75 SD=0,86	2,85 SD=0,36	2,80 SD=0,66	t=0,43 p=0,05
Korraldab üritusi, millesse kaasatakse HEV õpilasi	2,06 SD=0,77	2,36 SD=0,63	2,20 SD=0,71	t=1,13 p=0,81
On avatud uutele ideedele ja õppeprogrammidele	3,68 SD=0,60	3,64 SD=0,63	3,67 SD=0,61	t=0,20 p=0,75
Tutvustab innovaatilisi meetodeid andes näidistunde	2,13 SD=0,81	3,00 SD=0,68	2,53 SD=0,86	t=3,23 p=0,20
Korraldab ja organiseerib tugimeeskonnatööd	3,81 SD=0,40	3,71 SD=0,47	3,77 SD=0,43	t=0,61 p=0,23
Vastutab koolile vajalike HEV õpilaste õpetamiseks mõeldud vahendite muretsemise eest	2,75 SD=0,58	3,07 SD=0,73	2,90 SD=0,66	t=0,67 p=1,32

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maris Aruküla,

(21.03.1987)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose, Haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordineerija töö tavakoolis Eesti näitel: töökorraldus ja tööülesannetega toimetulek, mille juhendaja on Jaan Kõrgesaar,
 - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 21.05.2014